

ЗАКОН ЗА НАСТАВНИЦИ ВО ОСНОВНИТЕ И СРЕДНИТЕ УЧИЛИШТА

Сл. Весник на Р. Македонија, бр.10 од 22.01.2015 година

I. ОПШТИ ОДРЕДБИ

Член 1

Со овој закон се уредуваат условите за вршење на професијата наставник во основните и средните училишта во Република Македонија, засновањето на работниот однос, категориите на наставници, работните задачи на наставникот, континуираното стручно усовршување (професионален развој), напредувањето во звања (кариерен развој) и одземање на звање.

II. НАСТАВНИЦИ

Член 2

(1) Наставник во основно и средно училиште може да биде лице кое:

- има завршено најмалку четири години соодветно високо образование и се има стекнато со најмалку 240 ЕКТС. Квалификациите со кои се стекнуваат наставниците за професијата наставник во основно и средно училиште припаѓаат на VI А ниво од Националната рамка на високообразовни квалификации и соодветствуваат на ниво VI од Европската рамка на високообразовни квалификации.

- има лиценца за наставник издадена од Академијата за наставници и е запишан во Регистарот на наставници со лиценца;

- е државјанин на Република Македонија;

- го познава македонскиот стандарден јазик и стандардниот јазик на кој ќе ја изведува наставата.

(2) По исклучок, наставник во основно, односно средно училиште може да биде и лице кое нема лиценца за работа и не е запишано во Регистарот на наставници со лиценца, најмногу до една година и под менторство на наставник-ментор определен од училиштето.

(3) Исклучок во смисла на став (2) на овој член се смета дека е ако:

- на повторен конкурс не се јавило лице со лиценца за наставник или

- во Регистарот на лиценцирани наставници кој го води Академијата за наставници да нема наставник за определениот наставен предмет.

(4) По исклучок од став (1) алинеја 1 на овој член, во средното стручно образование, за практичната настава наставници можат да бидат и лица кои завршиле специјалистичко средно или више образование.

Член 3

Наставник за предметите на кои наставата се изведува на странски јазик може да биде и лице странски државјанин кое има соодветно високо образование и го познава јазикот на кој се изведува наставата, за што согласност дава Министерството за образование и наука (во натамошниот текст: Министерството).

Член 4

(1) Наставата во основно односно средно училиште ја изведуваат лиценцирани наставници.

(2) Видот на стручната подготовка на наставниците кои остваруваат воспитно-образовна работа во основно односно средно училиште е определен со Нормативот за наставен кадар утврден во наставните програми, донесен од страна на министерот за образование и наука (во натамошниот текст:

министерот), на предлог на Бирото за развој на образованието и Центарот за стручно образование и обука.

Член 5

(1) Министерството врши признавање на високообразовни квалификации на наставник стекнати во странство.

(2) За признавањето на високообразовни квалификации на наставник стекнати во странство министерот формира посебна комисија, составена од пет члена од редот на универзитетски професори кои ги исполнуваат условите за ментор на докторски труд согласно Законот за високото образование, а стручните и административно-техничките работи на комисијата ги врши Информативниот центар за еквиваленција и признавање на странски високообразовни квалификации.

(3) При формирање на Комисијата од ставот (2) на овој член да се земе во предвид начелото за соодветна и правична застапеност на сите граѓани кои што припаѓаат на сите етнички заедници во Република Македонија, без да се нарушат предвидените критериуми со овој закон.

(4) Начинот на признавањето и потребната документација за признавање на високообразовни квалификации на наставник стекнати во странство се врши согласно Законот за високото образование.

Член 6

(1) Вработените во основните училишта кои вршат работи од дејноста основно образование, имаат статус на даватели на јавни услуги во основното образование и за нив се применуваат одредбите од овој закон, одредбите од Законот за основното образование, одредбите од Законот за вработените во јавниот сектор и општите прописи за работни односи.

(2) За вработените од ставот (1) на овој член се утврдуваат следниве категории и нивоа на работни места:

- категорија К – наставници:
- ниво К1 советник (наставник-советник, наставник-советник во училишта со ученици со посебни потреби и наставник-советник во училишта за уметничко образование кои изведуваат индивидуална и групна настава),
- ниво К2 ментор (наставник-ментор, наставник-ментор во училишта со ученици со посебни потреби и наставник-ментор во училишта за уметничко образование кои изведуваат индивидуална и групна настава) и
- ниво К3 наставник (наставник, наставник во училишта со ученици со посебни потреби, наставник во училишта за уметничко образование кои изведуваат индивидуална и групна настава).

Член 7

(1) Вработените во средните училишта кои вршат работи од дејноста средно образование, имаат статус на даватели на јавни услуги во средното образование и за нив се применуваат одредбите од овој закон, одредбите од Законот за средното образование, одредбите од Законот за вработените во јавниот сектор и општите прописи за работни односи.

(2) За вработените од ставот (1) на овој член се утврдуваат следниве категории и нивоа на работни места:

- категорија З - наставници:
- ниво З1 советник (наставник-советник, наставник-советник во училишта со ученици со посебни потреби и наставник-советник во училишта за уметничко образование кои изведуваат индивидуална и групна настава),

- ниво 32 ментор (наставник-ментор, наставник-ментор во училишта со ученици со посебни потреби и наставник-ментор во училишта за уметничко образование кои изведуваат индивидуална и групна настава),
- ниво 33 наставник (наставник, наставник во училишта со ученици со посебни потреби, наставник во училишта за уметничко образование кои изведуваат индивидуална и групна настава).

Член 8

- (1) Директорот на училиштето, по претходно мислење на Министерството за информатичко општество и администрација и претходна согласност од градоначалникот на општината/градот Скопје на чие подрачје е училиштето и Министерството за образование и наука донесува годишен план за вработување во општинските, односно на град Скопје основни и средни училишта за следната година, согласно со Законот за вработените во јавниот сектор.
- (2) Директорот, по претходно мислење на Министерството за информатичко општество и администрација и претходна согласност од Министерството за образование и наука донесува годишен план за вработување во државните основни и средни училишта за следната година, согласно со Законот за вработените во јавниот сектор.

Член 9

- (1) Наставникот се избира по пат на јавен оглас.
- (2) Лицата од ставот (1) на овој член, можат да засноваат работен однос и без јавен оглас, на определено време, најмногу до три месеца.
- (3) Јавниот оглас од ставот (1) на овој член се објавува во најмалку два дневни весника од кои најмалку во по еден од весниците што се издаваат на македонски јазик и во весниците што се издаваат на јазикот што го зборуваат најмалку 20% од граѓаните кои зборуваат службен јазик различен од македонскиот јазик.
- (4) Пред објавувањето на јавниот оглас од став (1) на овој член и пред изборот на лицата од став (2) на овој член, училиштето е должно да се обрати до Академијата за наставници и да добие известување за наставници кои стекнале лиценца на Академијата за наставници и се со место на живеење во општината во кое е училиштето, а се невработени.
- (5) Училиштето, пред да распише јавен оглас за вработување, потребата од работник на определено време ја обезбедува со преземање на работник со соодветно образование и со неполн фонд на наставни часови од друго јавно училиште во општината, а за градот Скопје од друго јавно училиште во општините во градот Скопје.
- (6) Кога на јавниот оглас ќе се јават повеќе кандидати, предност имаат наставниците кои имаат повисок успех во текот на додипломските студии и успехот од Академијата за наставници.

Член 10

- (1) Наставниците кои работат во подрачно основно училиште во населено место со помалку од десет ученици и реализираат настава со скратена програма засноваат работен однос на определено време со полн фонд на часови до реализација на скратената програма.
- (2) Наставниците можат да засноваат работен однос на определено време до крајот на учебната година, доколку на јавен оглас не се пријави лице кое ги исполнува условите утврдени со овој закон.
- (3) Наставниците можат да засноваат работен однос на неопределено време, пократко од полното работно време, доколку обемот на работата изнесува најмалку половина од работното време во работната недела на начин утврден со закон.

(4) Наставниците кои реализираат настава и имаат неполн фонд на часови во училиштето, можат да засноваат работен однос и во друго училиште до исполнување на полн фонд на часови.

Член 11

Наставниците ги избира директорот на училиштето по претходно мислење на училишниот одбор.

Член 12

Наставниците се должни да работат на постигнување на целите на подсистемот на образование во којшто работат, во согласност со пропишаните наставни планови и програмите на национално и училишно ниво.

Член 13

Работните должности на наставникот во училиштето опфаќа воспитно-образовната и други видови професионална работа во училиштето:

- планирање на воспитно-образовната работа во пишана или електронска форма;
- подготовка за настава (избор/изработка на наставни средства и дидактички помагала);
- изведување на наставни и воннаставни активности;
- учество во интерно и екстерно проверување на постигањата на учениците;
- водење на педагошка документација и евиденција;
- соработка со родители;
- соработка со директорот, стручните соработници и другите органи на училиштето;
- работа во стручните активи и другите стручни тела и комисији;
- вршење на задачи на одделенски/класен раководител;
- собирање и обработка на податоци во врска со воспитно-образовната и друга работа;
- менторство на ученици;
- учествува во реализација на испитите од државната матура,
- учествува во реализација на екстерното проверување на постигањата на успехот на учениците,
- планирање и учество во стручно усовршување;
- реализирање на дополнителна и додатна настава за учениците;
- уредување на кабинети, збирки, училишни работилници, вежбални, игралишта, насади итн.;
- организирање на културни спортски и други општо корисни и хумани акции во кои учествуваат учениците;
- водење слободни ученички активности и работа со ученици на проекти и истражување;
- подготвување и водење ескурзии, излети, натпревари, настава во природа, летување, логорување што ги организира училиштето;
- вршење на други работи определени со годишната програма за работа;
- учество на истражувачки проекти и други активности за унапредување на воспитно-образовната работа и
- водење на портфолио (дел од професионалното досие).

Член 14

Се забранува телесно и психичко малтретирање на наставник.

Член 15

(1) Наставникот ја изведува наставата согласно основните професионални компетенции за наставници.

(2) Наставникот ги изведува наставата и воннаставните активности со активно вклучување на учениците и со користење на информатичка технологија.

Член 16

(1) Работното време на наставникот изнесува 40 работни часови неделно од коишто 20 до 23 часови во настава во кои влегува и времето за организирано прифаќање на учениците пред и по наставата.

(2) Во неделниот фонд на наставни часови од ставот (1) на овој член не влегуваат часовите за дополнителна и додатна настава.

(3) Почетокот и завршетокот на работното време, користењето на дневниот и годишниот одмор на лицата од ставот (1) на овој член се утврдува со статутот на училиштето.

(4) Начинот и потребното време за реализирање на работните задачи на наставникот ги утврдува министерот за образование и наука (во натамошниот текст: министерот), на предлог на Бирото за развој на образованието.

III. ОСНОВНИ ПРОФЕСИОНАЛНИ КОМПЕТЕНЦИИ НА НАСТАВНИЦИТЕ

Член 17

(1) Наставникот треба да ги поседува основните професионални компетенции за наставник за да изведува настава во основно и/или средно училиште.

(2) Основните професионални компетенции се однесуваат на знаењата, умеењата и вештините што се неопходни за квалитетно изведување на воспитно-образовната работа.

(3) Наставникот ги стекнува основните професионални компетенции во текот на високото образование и на Академијата за наставници.

Член 18

(1) Основните професионални компетенции опфаќаат професионални вредности, професионални знаења и разбирања и професионални способности и вештини во следните подрачја:

1. Знаења за наставниот предмет и за воспитно-образовниот систем;

2. Поучување и учење (планирање и подготовка на наставата, реализација на наставата, оценување на учениците, познавање на учениците и излегување во пресрет на нивните потреби);

3. Создавање на стимулативна средина за учење (создавање на безбедна средина за учење и училишна клима);

4. Социјална и образовна инклузија;

5. Комуникација и соработка со семејството и заедницата и

6. Професионален развој и професионална соработка.

(2) Основните професионални компетенции од подрачјата од став (1) на овој член ги утврдува министерот, на предлог на Бирото за развој на образованието.

IV. ПРОФЕСИОНАЛЕН РАЗВОЈ НА НАСТАВНИЦИТЕ

Член 19

(1) Наставниците во основното и средното училиште во текот на својата работа се должни континуирано професионално да се усовршуваат.

(2) Министерот донесува годишна програма за обуки за стручно усовршување на наставниците до крајот на месец јануари.

(3) Предлог програмата за обуки за стручно усовршување ја изработува и предлага Бирото за развој на образование во соработка со Центарот за стручно образование и обука, Државниот испитен центар, Државниот просветен инспекторат и Академијата за наставници.

Член 20

(1) Професионалното усовршување се остварува преку акредитирани програми за обука, преку проекти одобрени од министерството, интерно стручно усовршување во училиштето, регионални колаборативни тимови за учење и преку индивидуални форми на учење.

(2) Професионалното усовршување од став (1) на овој член се остварува без да се наруши воспитно-образовниот процес во училиштето, за што грижа води директорот на училиштето.

Член 21

(1) Наставниците се обврзани на континуирано стручно усовршување да посветат најмалку 60 часа во текот на три учебни години.

(2) Во рамките на 60 часови на стручно усовршување спаѓаат обуките што наставниците ги посетуваат во и вон училиштето, од кои најмалку 40 часови се од учество на акредитирани програми за обука за што средства се обезбедуваат во буџетот на Бирото за развој на образование.

(3) Акредитацијата на програмите за обука од став (2) на овој член ја врши Бирото за развој на образованието, согласно Законот за Бирото за развој на образованието.

(4) Секој наставник во рок од три години поминува 10 часови обука за приоритетни програми определени од министерот за што средства се обезбедуваат во буџетот на Бирото за развој на образование.

(5) Секој наставник во рок од три години поминува 10 часови обука за личен професионален развој. Трошоците за обуката за личен професионален развој се на товар на наставникот.

Член 22

(1) За сопственото стручно усовршување наставникот прави личен план за професионален развој за секоја учебна година врз основа на самоевалуацијата во однос на основните професионални компетенции, резултатите од интегралната евалуација, екстерните оценувања на знаењата на учениците, извештаите од посети на советници од Бирото за развој на образованието, Центарот за стручно образование и обука и Државниот просветен инспекторат.

(2) Планот од став (1) на овој член го одобрува директорот на училиштето на предлог на тимот за професионален развој во училиштето.

(3) Тимот за професионален развој го сочинуваат еден наставник од соодветниот стручен актив на наставници во училиштето, педагог и/или психолог во училиштето.

(4) Формата и содржината на личниот план за професионален развој го уредува министерот, на предлог на Бирото за развој на образованието и Центарот за стручно образование и обука.

Член 23

(1) Наставникот, кој од објективни причини не може да реализира дел од планираните активности во личниот план за професионален развој од член 22 став (1) од овој закон, должен е во консултација со директорот на училиштето да направи измена во личниот план за професионален развој.

(2) На наставникот кој не го реализирал личниот план за професионален развој, а за тоа нема објективни причини, директорот следната учебна година му определува поддржан професионален развој.

(3) Поддржан професионален развој подразбира доделување на ментор кој му помага на наставникот во изработка и реализација на личниот план за професионален развој на наставникот.

Член 24

- (1) За професионалниот развој на секој наставник се води професионално досие.
(2) Формата, содржината и начинот на водење на професионалното досие ги пропишува министерот, на предлог на Бирото за развој на образованието.

V. КАРИЕРЕН РАЗВОЈ НА НАСТАВНИЦИТЕ

Член 25

Наставниците во основните и средните училишта може да напредуваат во звања.

Член 26

- (1) Категоријата наставник се добива со завршување на Академијата за наставници и добивање на лиценца за наставник.
(2) Наставникот може да напредува во звањата наставник-ментор и наставник-советник.
(3) Професионалните стандарди за звањата наставник-ментори и наставник-советник и начинот на стекнување ги пропишува министерот на предлог на Бирото за образование и наука и Центарот за стручно образование и обука.
(4) Бројот на наставници кои може да се стекнат со звања наставник-ментор или наставник-советник за секоја општина, односно град Скопје за секоја фискална година го определува министерот, по претходна согласност од Владата на Република Македонија.

Член 27

- (1) Наставник може да напредува во звање наставник-ментор доколку:
- има најмалку пет години работно искуство како наставник,
 - да има лиценца за наставник,
 - ги исполнува професионалните стандарди за наставник-ментор,
 - најмалку еднаш е на објавениот извештај со резултати од спроведеното екстерно проверување на постигањата на успехот на учениците во редот на 20% на наставниците кај кои има најмали отстапувања во добиените показатели и
 - во последните пет години да не е на објавениот извештај со резултати од спроведеното екстерно проверување на постигањата на успехот на учениците во редот на 20% на наставниците кај кои има најголеми отстапувања во добиените показатели и
 - оценет е со оценка не помала од четири (4) при вреднувањето на работата на наставниците од спроведена последна интегрална евалуација.

Член 28

- (1) Наставник-ментор може да напредува во звање наставник-советник доколку:
- има најмалку 12 години работно искуство, од кои три години во звањето наставник-ментор,
 - да има лиценца за наставник,
 - ги исполнува професионалните стандарди за наставник-советник,
 - најмалку двапати е на објавениот извештај со резултати од спроведеното екстерно проверување на постигањата на успехот на учениците во редот на 20% на наставниците кај кои има најмали отстапувања во добиените показатели и
 - во последните десет години да не е на објавениот извештај со резултати од спроведеното екстерно проверување на постигањата на успехот на учениците во редот на 20% на наставниците кај кои има најголеми отстапувања во добиените показатели и
 - оценет е со оценка не помала од четири (4) при вреднувањето на работата на наставниците од спроведени две последни интегрални евалуации.

Член 29

- (1) Исполнетоста на професионалните стандарди за звањата наставник-ментор и наставник-советник ја проверува комисија формира министерот.
- (2) Комисија од став (1) на овој член е составена од: двајца претставници од соодветните наставнички факултети, еден претставник од репрезентативниот синдикат на наставници, и по еден претставник од Министерството за образование и наука, Бирото за развој на образованието, Центарот за стручно образование и обука и Државниот просветен инспекторат.
- (3) Комисијата ги проценува пристигнатите апликации и документација на наставниците за стекнување на звањето наставник-ментор и наставник-советник, и согласно освоените бодови на кандидатите прави ранг листа. Највисоко рангираните наставници според бројот определен од министерот за таа година, се стекнуваат со звање наставник-ментор, односно наставник-советник.
- (4) Наставникот кој нема да биде задоволен со оценката од комисијата има право на жалба до Државна комисија за одлучување во управна постапка и постапка од работен однос во втор степен.
- (5) Начинот на проценувањето на пристигнатите апликации и документација на наставниците за стекнување на звањето наставник-ментор и наставник-советник, бодирањето на кандидатите, ранг листата, како и начинот на работењето на комисијата ја пропишува министерот на предлог на Бирото за развој на образованието .

Член 30

- (1) На наставникот му се одзема стекнатото звање ако:
- со правосилна одлука му е изречена мерка забрана за вршење професија, дејност или должност и
 - со правосилна судска одлука е осуден на казна затвор во траење над шест месеци.
- (2) Постапка за преиспитување на стекнатото звање покренува училиштето ако:
- наставникот има континуиран прекин на работен однос или мирување на работен однос во воспитно-образовна установа повеќе од три години,
 - на две последователни интегрални евалуации наставникот е оценет со оценка помала од четири (4),
 - е двапати на објавениот извештај со резултати од спроведеното екстерно проверување на постигањата на успехот на учениците во редот на 20% на наставниците кај кои има најголеми отстапувања во добиените показатели или
 - не го реализира планот за личен професионален развој и како резултат на тоа на наставникот му е доделен поддржан професионален развој во одреден временски период.
- (3) Постапката за преиспитување на стекнатото звање не се покренува ако наставникот има континуиран прекин на работен однос во воспитно-образовна установа повеќе од три години заради упатување на стручно усовршување од страна на работодавачот.
- (4) Иницијатива за одземање на стекнатите звања покренува директорот на училиштето во коешто наставникот работи и ја доставува до Министерството.
- (5) Министерот формира Комисија за одземање и преиспитување на звањата на наставниците, составена од три члена, од кои еден е од редот на вработените во Бирото за развој на образованието, еден од Државниот просветен инспекторат и еден од репрезентативниот синдикат на наставници.
- (6) Комисијата дава предлог за одземање на звањето или предлог за одбивање на иницијативата на директорот, до министерот.
- (7) Министерот врз основа на предлогот од став (6) на овој член донесува решение.

(8) Против решението на министерот од став (7) на овој член може да се поднесе жалба до Државна комисија за одлучување во управна постапка и постапка од работен однос во втор степен.

Член 31

Работните должности на наставниците со звање наставник-ментор, освен задолженијата на член 8 од овој закон, опфаќаат и:

- менторирање на студенти од факултетите за наставници и Академијата за наставници;
- менторирање на колеги што имаат поддржан професионален развој;
- користи иновативни приоди и им помага на колегите во спроведување на акциски истражувања;
- учествува во изготвување на развојни политики на училиштето и
- други задачи согласно стекнатите компетенции за наставник-ментор.

Член 32

Работните должности на наставниците со звање наставник-советник, освен задолженијата на член 8 од овој закон, опфаќаат и:

- менторирање на студенти од факултетите за наставници и Академијата за наставници;
- менторирање на колеги што имаат поддржан професионален развој;
- водат колаборативни тимови за учење;
- изготвуваат наставни материјали за учење;
- креираат, аплицираат и спроведуваат иновативни проекти во училиштето;
- учествува во изготвување на развојни политики на училиштето и
- други задачи согласно стекнатите компетенции за наставник-советник.

VI. ПРЕКРШОЧНИ ОДРЕДБИ

Член 33

(1) Глоба во износ од 2.500 до 3.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на основното, односно средното училиште, ако заснова работен однос за итни и неодложни работи со наставник во основно, односно средно училиште кој нема лиценца за наставник, ако не се обрати до Академијата за наставници, согласно член 9 став (4) од овој закон или добие известување од Академијата за наставници дека во општината на чија територија е училиштето има наставник со лиценца.

(2) Глоба во износ од 2.500 до 3.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на основното, односно средното училиште, ако на јавен оглас за засновање на работен однос на наставник во основно, односно средно училиште работен однос заснова кандидат без лиценца за наставник, а на јавниот оглас се пријавиле наставници со лиценца за наставник (член 9 став (5))

(3) Глоба во износ од 1.500 евра во денарска противвредност ќе му се изрече на директорот на основното, односно средното училиште за прекршокот од ставовите (1) и (2) на овој член.

VII. ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Член 34

Одредбите од член 2 став (1) алинеите 1 и 2 и од член 4 став (1) од овој закон не се однесуваат за наставниците кои се во работен однос на неопределено време во основните и средните училишта на денот на влегувањето во сила на овој закон.

Член 35

До 2018 година работните задачи на наставник-ментор може да ги врши наставник кој има работен стаж најмалку пет години како наставник и поседува компетенции согласно професионални стандарди за наставник-ментор согласно член 26, точка 3 од овој закон и завршил акредитирана обука за менторирање.

Член 36

(1) До крајот на 2017 година наставниците се обврзани на континуирано стручно усовршување да посветат најмалку 40 часа во текот на три учебни години.

(2) Во рамките на 40 часови на стручно усовршување спаѓаат обуките што наставниците ги посетуваат во и вон училиштето, од кои најмалку 20 часови се од учество на акредитирани програми за обука, а 10 часови обука се за приоритетни програми определени од министерот за што средства се обезбедуваат во буџетот на Бирото за развој на образование, а останатите 10 се за личен професионален развој.

Член 37

Постапките започнати пред влегување во сила на овој закон ќе завршат според условите и постапките утврдени со Законот за основното образование („Службен весник на Република Македонија“ бр. 103/08, 33/10, 116/10, 156/10, 18/11, 15/11, 6/12, 100/12, 24/13, 41/14, 116/14 и 135/14), односно според условите и постапките утврдени со Законот за средното образование („Службен весник на Република Македонија“ бр. 44/95, 24/96, 34/96, 35/97, 82/99, 29/02, 40/03, 42/03, 67/04, 55/05, 113/05, 35/06, 30/07, 49/07, 81/08, 92/08, 33/10, 116/10, 156/10, 18/11, 51/11, 6/12, 100/12, 24/13, 41/14, 116/14 и 135/14).

Член 38

Подзаконските акти предвидени со овој закон ќе се донесат во рок од шест месеци од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Член 39

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на неговото објавување во „Службен весник на Република Македонија“, а ќе отпочне да се применува од учебната 2015/2016 година.